

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR

Schimbarea modului de repartizare a creditelor bugetare acordate universităților

MAI 1998

George Dincă, Profesor
Președinte al CNFIS

Acest document este pentru informare

I. Contextul schimbării: o situație (aproape) de criză în procesul finanțării învățământului superior

Trecerea la un alt mod de repartizare a creditelor bugetare acordate universităților se produce într-un moment în care o serie de trăsături comune ale procesului de finanțare a învățământului superior (cel puțin pe plan european) par a se fi conturat. Aceste trăsături creionează, dacă nu un moment de criză, sigur unul marcat de mari dificultăți. Care vor fi sursele de finanțare ale universităților viitorului, cum va atrage universitatea aceste surse pentru a-și constitui bugetul și cum va gestiona acest buget pentru a depăși dificultățile momentului actual sînt, din acest motiv, întrebări nu doar legitime ci și presante. Trecerea la un nou mod de repartizare a creditelor bugetare este o parte a răspunsului la aceste întrebări. Începem prin a lista caracteristicile despre care am vorbit mai sus:

1. *Chiar și în țările dezvoltate finanțarea din surse publice a învățământului superior a atins o limită superioară care va fi cu greu depășită în viitorul apropiat.*

Încercînd să răspundă la întrebarea „de ce s-a ajuns într-o astfel de situație?” specialiștii subliniază următoarele:

• *În ultimele trei decenii, s-au produs schimbări de esență în învățământul superior care au condus la creșterea necesităților financiare. Acestea sînt următoarele:*

i. A crescut semnificativ numărul persoanelor înrolate în diverse forme de învățământ superior. În anumite țări europene, numărul studenților a crescut de zece ori în perioada 1960-1990, iar rata de participare în învățământul superior atinge, în multe țări occidentale, aproximativ 30% din masa vîrstei de referință și aproape 15% în anumite țări ale Europei orientale (OCDE, 1996).

În țara noastră este de luat în considerare creșterea substanțială a numărului de studenți în perioada de după 1990, cu sublinierea că sîntem încă departe de standardele europene.

ii. Lipsește o mai clară diferențiere între scopurile și structura instituțiilor de învățământ superior în anumite țări europene.

Modelul humboldtian de universitate a fost promovat în multe țări europene ca unic sistem de transmitere a cunoștințelor și de formare a specialiștilor de înaltă competență. Recenta diversificare ar fi trebuit să conducă la o scădere a costului învățământului superior, dar învățământul superior de scurtă durată (colegiile, de exemplu) a evoluat (printr-un soi de derivă academică) către programe din ce în ce mai lungi care au atras un plus de subvenții din fondurile publice. Efectul negativ al acesui proces este creșterea costului și a ineficienței sistemului de învățământ superior în ansamblu.

iii. Preocuparea crescândă privind cantitatea și calitatea serviciilor oferite de universități.

În cea mai mare parte a țărilor, universitățile participă la extinderea și ameliorarea calității serviciilor oferite studenților și comunității în general.

iv. Creșterea costurilor în învățământul superior.

În învățământul superior lucrează un număr important de cadre superior calificate ale căror salarii trebuie să fie competitive în raport cu ale celor ce, având același nivel de calificare, lucrează în alte sectoare. În sectoarele economice, progresele tehnologice sînt introduse progresiv în producție. În consecință, crește productivitatea și salariile muncitorilor cu calificare superioară sporesc.

Dimpotrivă, sistemul de producție în învățământul superior a fost marcat de o dinamică mult mai lentă, tehnologia dominantă însemnînd (ca și acum un secol) cursuri, seminarii, lucrări de laborator. Productivitatea sistemului nu s-a ameliorat într-un mod esențial dar costurile au crescut într-un ritm comparabil cu cel corespunzător altor sectoare productive. (Să notăm că, în țările dezvoltate, una din sursele importante ale creșterii costurilor în învățământul superior o reprezintă creșterea salariilor profesorilor, astfel încît acestea să fie competitive cu cele din alte sectoare productive. În țara noastră sîntem încă departe de o atare situație.)

- *Criza financiară a învățământului superior este o reflectare a crizei generale a Statului.*

Guvernele sînt supuse la mari presiuni din partea altor sectoare. În țările membre ale Uniunii Europene, reducerea cheltuielilor publice și echilibrul bugetelor reprezintă priorități în încercarea de a satisface exigențele viitoarei monede unice europene.

În țara noastră, această reducere își are originea în puținătatea resurselor bugetare, consecință a căderii economiei din ultimii ani.

- *Ultimele decenii au adus modificări importante privind misiunea și finalitățile învățământului superior.*

Una din misiunile fundamentale ale universității ultimelor două secole a fost aceea a formării unei elite capabile să „administreze” statul (prin instituțiile sale). Statul a finanțat învățământul superior pentru că universitățile aveau drept menire esențială satisfacerea nevoilor de personal calificat pentru serviciile publice. Așa fiind, costurile învățământului superior erau reduse și nu constituiau o povară pentru bugetul public.

În ultimele decenii ale secolului nostru rolul universităților s-a modificat, ele devenind tot mai mult instituții orientate spre satisfacerea nevoilor sectoarelor productive și ale societății în general.

Statul încetează, așadar, să mai fie principalul beneficiar al serviciului public al învățământului superior. În consecință este mai puțin dispus să finanțeze singur acest învățământ.

Ne aflăm într-o contradicție: pe de-o parte, din motivele mai sus arătate, guvernele spun că nu pot aloca un procent mai mare din buget pentru susținerea învățământului superior; pe de altă parte, se acceptă că creșterea economică și competitivitatea nu pot fi asigurate decât pe baza noilor cunoștințe și a progresului cercetării, adică a finalităților învățământului superior.

2. Ce recomandă specialiștii pentru depășirea situației de criză?

Pentru a rezolva această criză, majoritatea experților recomandă:

- sporirea contribuției sectorului particular în finanțarea învățământului superior;
- o mai marcată preocupare a universităților pentru realizarea de venituri proprii.

În consecință, principalele surse de finanțare pentru universitatea viitorului arată astfel:

- finanțare din fonduri publice;
- finanțare din fonduri provenind din sectorul privat;
- venituri proprii.

2.1 Necesitatea finanțării din fonduri publice a învățământului superior

Două sînt argumentele esențiale cu care se justifică finanțarea învățământului superior din fonduri publice (Mora 1997): cel al eficacității și cel al echității.

În ceea ce privește eficacitatea, învățământul superior produce beneficii indirecte. Printre acestea, e de subliniat capacitatea persoanelor cu calificare superioară de a

contribui la creșterea productivității în sectoarele în care lucrează, prin adaptarea la schimbările tehnologice și prin promovarea inovațiilor. În acest fel, societatea în ansamblu realizează beneficii de pe urma învățământului superior. Este deci natural ca, la rîndu-i, societatea să contribuie la susținerea costurilor acestui învățământ.

Pe de altă parte, învățământul superior costă scump. Beneficiile financiare sau câștigurile viitoare sînt incerte din cauza abandonurilor studenților și dificultăților pe care le întîmpină tinerii absolvenți în găsirea unui loc de muncă. Fără susținere publică, studenții ar fi obligați să facă împrumuturi considerabile pentru a-și finanța studiile. În consecință ne putem aștepta la scăderea solicitărilor de acces în învățământul superior pînă la a coborî (cel puțin în unele sectoare) sub limita care asigură o bună funcționare a economiei. Pe scurt, finanțarea din surse publice a învățământului superior trebuie menținută pentru că piața nu e capabilă să asigure cantitatea și calitatea optime din punct de vedere social, dat fiind că nu valorizează beneficiile indirecte.

Raționamentul de mai sus naște două reflecții cu incidența directă la situația din țara noastră.

Prima reflecție: experții români au apreciat (Vlăsceanu, Zamfir, Mihăilescu, 1994) că, ținînd seama de realitățile economice și sociale din România, reforma sistemului de finanțare a învățământului superior se va realiza treptat, cel puțin în două etape. Într-o primă etapă, corespunzătoare perioadei de tranziție, va predomina finanțarea de bază și, în cadrul ei, alocațiile din bugetul de stat.

Într-o etapă ulterioară, alocațiile bugetare vor proveni și din bugetele colectivităților locale, pe măsura creșterii veniturilor lor și a stabilirii unor reglementări legale privind participarea acestora la finanțarea învățământului superior. În cadrul finanțării complementare, se va definitiva din punct de vedere legal regimul celorlalte resurse (taxe, venituri proprii, sponsorizări) și se va mări volumul participării acestora, în cadrul autonomiei universitare.

Cu privire la prima etapă, aprecierea de principiu mai sus formulată și-a găsit materializarea în Legea Învățământului (legea 84/1995), în conformitate cu care (art. 169), finanțarea învățământului de stat se face de la bugetul de stat în limitele a cel puțin 4% din produsul intern brut, în concordanță cu următoarele cerințe:

- a) considerarea dezvoltării învățământului ca o prioritate națională pentru pregătirea resurselor umane la nivelul standardelor internaționale;
- b) profesionalizarea resurselor umane în concordanță cu diversificarea pieței muncii;

c) dezvoltarea învățământului superior și a cercetării științifice universitare pentru integrare la vîrf în viața științifică mondială.

Numai că, produsul intern brut a scăzut an de an. Ținînd cont de creșterea, pe de altă parte, a inflației, calcule făcute a posteriori au arătat că, în aceste condiții, finanțarea învățământului superior a fost departe de limita decenței.

Cea de a doua reflecție: cum trebuie abordată, în acest context, chestiunea sporirii numărului de studenți la nivel național?

Problema merită un comentariu (pe care îl preluăm, în mod esențial, din Mora (1997)).

Datele disponibile asupra învățământului superior în țările europene atestă un înalt nivel de participare (OCDE, 1996). Este rezonabil să gîndim că, în realizarea acestui înalt nivel de participare, un rol deloc neglijabil l-a jucat ameliorarea șanselor de acces ale persoanelor provenind din pături sociale mai sărace.

În Anglia, de exemplu, se așteaptă ca pînă în anul 2000 procentajul celor ce urmează cursuri universitare să crească la peste 30% astfel încît unul din trei tineri cu vîrsta între 18 și 21 de ani să fie cuprins în programele academice. Analizele făcute în Spania au arătat că nivelul participării în învățământul superior al diverselor grupe socio-economice s-a ameliorat semnificativ, chiar dacă tinerii provenind din familii situate în treimea inferioară a distribuției veniturilor sînt subreprezențați.

Cum era de bănuț, s-a constatat că veniturile scăzute și nivelul educațional modest al părinților reduc șansele copiilor de a urma studii superioare. Cînd cei doi factori se conjugă într-un model econometric, se constată că nivelul educațional este cel dominant, în timp ce venitul familiei influențează mai puțin asupra deciziei de a face studii superioare.

Acest rezultat subliniază importanța factorilor de mediu care determină pe tineri să acceadă la învățământul superior. El subliniază faptul că a da șanse egale de acces la învățământul superior înseamnă compensarea tuturor lipsurilor familiale și sociale, educația și mediul familial fiind printre cele mai importante dintre acestea.

În Germania, 80% dintre funcționari doresc accesul copiilor lor la învățământul superior în comparație cu doar 25% dintre muncitori, 52% din totalul studenților au părinți posesori ai unei diplome universitare.

Aceste rezultate provenind din mai multe țări europene confirmă faptul că premisele de echitate în învățământul superior nu trebuie căutate la intrarea în universitate ci în condițiile familiale ale studenților. Nu se poate realiza egalitatea șanselor decît dacă influențele exterioare școlii dispar.

Raportându-ne, acum, la realitățile noastre este neîndoios că ideea creșterii numărului de studenți este una lăudabilă. Mai întâi pentru că, așa cum am văzut mai înainte, investiția în resurse umane de calitate reprezintă, în condițiile actuale, o axă principală politicilor în toate țările dezvoltate. În România, învățământul superior este privit, în egală măsură, ca necesitate socială și ca drept individual. Există țări pentru care bogăția cea mai sigură este reprezentată de nivelul cultural și științific al tinerei generații. România se află, fără îndoială, printre acestea. În consecință, statul, prin instituțiile sale specializate, are datoria gestionării și valorizării acestei bogății. Sporirea numărului de studenți apare, în această lumină, ca imperios necesară. Numai că, așa cum a arătat analiza de mai sus, aceasta impune: o susținere financiară din fonduri publice și asigurarea șanselor de acces la învățământul superior pentru tinerii ce provin din familii cu venituri scăzute și un nivel educațional modest.

Acum zece ani (în anul academic 1986/1987) proporția de studenți români, în funcție de mediul familial de proveniență, era următoarea: țărani – 2,6%, muncitori – 32,8%, cadre medii – 27,7%, intelectuali 36,9%. Nu sînt în posesia unor date recente (și nici nu știu dacă astfel de analize s-au făcut după 1990) dar mi se pare rezonabil să presupunem că privatizarea în agricultură, scăderea standardului de viață din ultimii ani și creșterea costului întreținerii unui student au adîncit aceste dezechilibre. Aceste dezechilibre sînt profunde și netezirea lor, pe baza susținerii din fonduri publice a învățământului superior, greu de prefigurată în condițiile unui buget ce s-a vădit cronic insuficient în ultimii ani. În aceste condiții, statul va putea susține un număr limitat de studenți. Sporirea semnificativă a numărului de studenți doar pe baza veniturilor proprii ale universităților (în care vor fi incluse și taxele plătite de aceștia) este dificil de anticipat în viitorii ani. Există, totuși, o speranță ca acest pronostic să fie infirmat: preponderența nivelului educațional al mediului familial asupra veniturilor materiale în decizia privind accesul la învățământul superior.

Să revenim, cu încă un cuvînt, asupra argumentelor bazate pe echitate, care justifică finanțarea din fonduri publice a învățământului superior. Ele derivă din principiul că învățământul superior ar trebui să fie accesibil tuturor persoanelor care au capacitatea de a studia, independent de resursele lor economice. Este imposibil ca acest obiectiv să fie atins prin mecanisme de piață. În consecință, statul trebuie să pună în acțiune politici corespunzătoare pentru a egaliza șansele de acces la învățământul superior. Există două mecanisme principale pentru a realiza acest obiectiv: scăderea cheltuielilor de școlarizare sub costul real și programe de burse și (sau) împrumuturi, în

scopul ajutorării persoanelor cu origine socio-economică modestă. Prima dintre politici (taxe modice) subvenționează orice persoană care frecventează o instituție de învățământ superior, oricare ar fi situația ei economică, în timp ce cea de a doua se adresează anume celor lipsiți de mijloace materiale.

2.2 Argumente pentru contribuția sectorului privat la finanțarea învățământului superior

Rata înaltă a cererii de învățământ superior ce se constată în prezent în țările dezvoltate este consecința mai multor factori. Unul dintre cei mai importanți este valoarea ridicată a unei diplome universitare pe piața muncii. În țările OCDE, rata de participare la forța de muncă a diplomaților universitari este aproximativ cu 15 puncte superioară mediei. În același timp șomajul este de 4,7% pentru diplomații universitari față de o medie de 8,5% iar salariile titularilor unei diplome de învățământ superior sînt net superioare în comparație cu cel al persoanelor avînd o calificare profesională inferioară.

Beneficiile în raport cu piața muncii reprezintă doar o parte a beneficiilor obținute de persoanele ce posedă o diplomă de învățământ superior. Alte beneficii sînt mai greu de cuantificat, dar toată lumea e de acord că diplomații de universități nu doar găsesc mai repede un loc de muncă și sînt mai bine plătiți, dar obțin și un statut social mai înalt, o mai mare eficacitate în ceea ce privește consumurile, beneficiază de o adaptare mai rapidă la schimbările tehnologice. Acestea ar fi, în mare, beneficiile pe care indivizii le trag din învățământul superior.

La rîndul lor, întreprinderile beneficiază de învățământul superior, cel puțin din următoarele puncte de vedere:

- învățământul reduce nevoia de formare și reciclaj atunci cînd se introduc noi tehnologii;
- productivitatea superioară a persoanelor educate se transferă muncitorilor și are un efect important în creșterea productivității întreprinderii în ansamblu;
- întreprinderile sînt primele care profită direct de progresul științific și tehnic realizat în mare măsură în universități.

În consecință, participarea întreprinderilor la finanțarea instituțiilor de învățământ superior prin intermediul contractelor de cercetare, prestațiilor de servicii și

sponsorizărilor ar putea fi considerate ca o compensație substanțială pentru beneficiile pe care corporațiile le obțin pe seama învățământului superior.

În concluzie, din punct de vedere economic, este evident că beneficiile private sînt ridicate, atît pentru indivizi cît și pentru întreprinderi. Beneficiile sociale, chiar dacă mai greu cuantificabile, sînt, de asemenea considerabile. Astfel, principiul „cine beneficiază trebuie să plătească” conduce la un sistem de finanțare mixt pentru învățământul superior: privat și public.

O problemă rămîne deschisă: care ar trebui să fie raportul între fondurile publice și cele private? Chiar dacă un răspuns unanim acceptabil la această problemă n-a fost încă dat, se poate afirma ca proporția actuală în cea mai mare parte a țărilor europene este inechitabilă dacă ne gîndim la echilibrul surselor de finanțare.

II. Necesitatea schimbarii

1. *Adoptarea planului strategic de dezvoltare instituțională.*

Ideea acestui paragraf este următoarea: planul strategic de dezvoltare instituțională a unei universități (la modul generic) prin filosofia și obiectivele pe care și le propune este incompatibil cu actuala modalitate de repartizare a creditelor bugetare. Este dificil, dacă nu imposibil, ca o planificare pe mai mulți ani a unor obiective și acțiuni să fie susținută cu o repartizare anuală și aceea, încă, extrem de rigidă pe titluri și articole.

Planul strategic impune, așadar, un alt mod de repartizare a creditelor bugetare și devine realitate, tocmai ca o consecință a acestui nou mod de repartizare. Despre planul strategic în sine se vorbește într-un material distinct (vezi L. Vlăsceanu, C. Brătianu și Martine Ramond, în acest volum). Aici vom sublinia doar acele idei ce argumentează teza enunțată mai sus.

Pe scurt, din punctul de vedere al finanțării, lucrurile se prezintă astfel: universitățile elaborează planurile strategice multianuale la nivel instituțional și semnează un contract cu forul tutelar (MEN) care se angajează, dacă bugetul de stat permite, cu o participare financiară. Care sînt avantajele unei astfel de abordări:

- Mai întîi, stabilirea unui astfel de contract înseamnă, de o manieră generală, preferința pentru o viziune globală față de o abordare sectorială.

Altfel spus, coerența globală primează asupra juxtapunerii. Pentru organul tutelar, contractarea trebuie să favorizeze elaborarea unui program local explicit care

integrează ansamblul activităților. Etapele ce se cer parcurse pentru a se ajunge aici sînt următoarele: o fază pregătitoare, relativ lungă, care constă în realizarea unei analize a ceea ce există și a evoluțiilor previzibile cu scopul de a defini orientările majore ale universității pentru viitor. Acest proiect, validat de forul tutelar, servește ca bază pentru negocierea resurselor financiare și umane. Un contract bun este unul care se sprijină pe un proiect care este mai mult decît o sumă de proiecte corespunzătoare componentelor universității: el trebuie să conțină opțiuni strategice, să degajeze priorități.

- Apoi, stabilirea unui astfel de contract conduce la întărirea responsabilității unității. În particular se întărește prestigiul rectorului universității care negociază contractul cu ministerul.
- Contractul instituțional conduce la modificarea procesului de alocare a resurselor, în special, la trecerea de la o gestiune bugetară anuală la proiecții multianuale (ceea ce înseamnă o „mică revoluție” pentru contabilitatea publică).

În ceea ce privește alocarea și gestionarea mijloacelor (materiale și umane) contractul instituțional se traduce printr-o schimbare de logică, ce conferă nivelului local un rol mai activ și creează un spațiu de negociere (limitat, dar real) în cadrul căruia specificitățile locale sunt luate în serios la nivel central. Pe de altă parte, centrul (Ministerul) are o mai bună cunoaștere a nevoilor locale, căci este în posesia unor informații mai fine.

- În sfîrșit, contractul instituțional înseamnă să suporti un plus de transparență și să permiți un plus de încredere.

Într-adevăr, pentru a promova un contract, unitățile au interesul să facă mai bine cunoscută situația locală, să valorifice propriile specificități, într-un cuvînt este mai util pentru ele să joace jocul transparenței. Dar, dacă unitățile trebuie să facă lumină asupra situației lor, centrul trebuie să accepte să privească mai de aproape și cu un ochi mai atent această situație.

Pe această bază se pot clădi relații de mare încredere între „centru” și „periferie”. Diversele faze ale negocierii obiectivelor și mijloacelor permit fiecăruia dintre actori (centru și universitate) să-și înțeleagă propriile constrîngerii, chiar să le anticipeze astfel încît să formuleze, pe de-o parte nevoi reale, pe de alta exigențe rezonabile. Această cunoaștere a constrîngerilor reciproce permite să se iasă din acel „dialog al surzilor” ce caracterizează, în mod tradițional, raporturile dintre centru și periferie în sectorul public.

Promovarea contractului instituțional va impune centrului mai multe transformări modificând, într-o manieră deloc neglijabilă, însăși natura muncii acestuia.

Funcții noi vor deveni necesare, precum: promovarea ideii de contract instituțional, mediatizare, diseminare, coordonare - toate cu scopul de a governa și adapta noile procese, de a integra diversele elemente ce compun contractul, de a institui noi relații cu serviciile exterioare și de a le susține în munca lor de reflecție și prospectare.

Centrul va trebui, deci, să-și adapteze personalul și structurile. Stilul de lucru între direcții va suferi modificări. O colaborare mai strânsă între acestea se va impune, astfel încât centrul să poată juca, într-adevăr, un rol integrator în raport cu unitățile.

În sfârșit, ministerul se va confrunta cu o dificultate majoră: aceea de a garanta menținerea procesului.

Cei doi actori (MEN și Universitatea) trebuie să fie conștienți de dificultățile promovării și menținerii procesului. Este vorba, mai întâi de o modificare de mentalitate: contractualizarea se înscrie, de-o potrivă, într-o logică politică și într-una de piață.

În politica de contractualizare, organul tutelar joacă un rol important, dar centralismul vine, totuși, împotriva practicilor tradiționale, care consta în a căuta armonizarea la nivel național prin reglementări care sunt aceleași pentru toți și care se aplică la toți după aceleași criterii, deși se știe că acest tratament egalitarist nu corespunde realității.

Contractualizarea zdruncină acest mod de acțiune pentru că ține seama, în mai mare măsură, de diversitate. Particularitățile sînt recunoscute și chiar valorizate. Contractualizarea întărește un joc bilateral între centru și o periferie ce dispune de autonomie.

Totuși, existența principiilor naționale nu se poate pune în discuție. Autonomia nu înseamnă, în nici un fel, relativizarea criteriilor naționale. Cît privește evoluția dualismului centralizare-autonomie, toată filosofia contractului instituțional pare să conducă la următoarea concluzie: centrul va continua să definească orientările, marile axe, regulile naționale; universitățile se pot înscrie, prin planul instituțional, în cadrul astfel creat, putînd corespunde în acest cadru realității mai diverse decît înainte. Ele pot avea, de-o potrivă, inițiative care să traducă specificul fiecărei universități.

Punerea în practică a acestei idei este dificilă și aceasta din mai multe rațiuni:

- a) centrul însuși trebuie să fie suficient de "unanim" pentru a fi capabil să definească un cadru general coerent;

- b) o relativă stabilitate a orientărilor generale, permițând periferiei să degajeze strategii ferme, este necesară; ceea ce nu este ușor într-un sector sensibil cum este învățământul superior;
- c) în sfârșit, orientările generale pot intra în contradicție cu politicile adoptate de unități în virtutea autonomiei.

Dacă cele de mai sus se referă la dificultăți ale politicii, vom sublinia, în continuare, o dificultate "tehnică" majoră.

Dacă planul de dezvoltare instituțională înseamnă o deschidere a universității pe o perioadă de câțiva ani, el trebuie acompaniat de o planificare bugetară și financiară care ar trebui să aibă o deschidere similară.

Elaborarea unor proiecte bugetare detaliate pe o perioadă de cel puțin trei ani este un lucru obișnuit în multe țări. La fel se obișnuiește ca Bugetul de Stat să fie finalizat 100% înaintea începerii noului an financiar iar grantul acordat fiecărei universități să fie hotărât aproape la aceeași dată. Problemele cu care se confruntă universitățile din România sunt:

- ele iau cunoștință de grantul acordat târziu, practic la mijlocul anului financiar;
- inflația ridicată și fluctuantă face extrem de dificilă o planificare financiară reală (pentru ca o astfel de planificare să fie posibilă inflația trebuie să fie destul de stabilă sau, fluctuantă fiind, să nu depășească 10% pe an);
- în sfârșit, se pune problema garantării continuității procesului, adică a asigurării finanțării conform planificării multianuale. Un contract ce are drept obiect o planificare multianuală ar trebui să garanteze, ca o condiție minimală, că în anul financiar viitor universitatea va dispune măcar de fondurile de la buget ce i-au fost acordate în anul precedent.